

HUMANISTISKA
OCH TEOLOGISKA
FAKULTETERNA

Hur framställer Brå rättsväsendets hantering av våldtäktsfall?

En feministisk intersektionell analys av Brås rapport om det svenska
rättsväsendets utredningsarbete av våldtäkt år 2016 och 2017

Sandra Lööf

AVD. FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER
HISTORISKA INSTITUTIONEN
Kurskod: MRSG32/MRSK62
Termin: Höstterminen 2023
Handledare: Emma Lennhammer
Omfång: 9988 ord

Abstract

Under lång tid har statistiken kring sexuella övergrepp visat att det finns en klyfta mellan antalet anmälningar av våldtäkt och antalet fällda domar i Sverige. Det har mot denna bakgrund gjorts studier av orsakerna till det. Syftet med denna uppsats är att analysera hur Brottsförebyggande rådet (Brå) problematiserar utredning kring våldtäktsfall i det svenska rättsväsendet i sin rapport *Våldtäkt från anmälan till dom* från 2019. Den valda metoden är ”What’s the problem represented to be” som ska hjälpa analysen att hitta vilka problem kring den låga andel fällande domar av våldtäktsfall som lyfts respektive inte lyfts i rapporten. Med ett feministiskt intersektionellt perspektiv kommer samverkande faktorer som kön, sexualitet, etnicitet och klass i relation till hur våldtäktsfallen utformas att undersökas för att konfrontera problem som rapporten inte uppmärksammar. Detta involverar bland annat normer kring våldtäkt, machoideal, attityder och hur dessa påverkar rättsväsendets bemötande och bedömning av offret i utredningsprocesser från 2016 och 2017. Tidigare forskning om brister i hantering av våldtäktsfall har använts som stöd för att utöka perspektiven och ge en bredare förståelse av hur brister och diskriminering mot kvinnor i rättsprocessen skapas, vilka effekter det ger och relevansen av hur problem kring våldtäktsfall lyfts.

Nyckelord: Sexuella övergrepp, våldtäkt, intersektionalitet, feminism, maktstrukturer, rättsväsende

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning	4
1.1. Problemformulering.....	5
1.2. Syfte	5
1.3. Frågeställningar	6
2. Material och avgränsningar	7
2.1. Primärkälla	7
2.1.1 Styrkor och svagheter.....	8
2.2. Forskningsetiska bedömningar	8
3. Litteraturöversikt och tidigare forskning.....	10
4. Teori och metod	13
4.1. Teori.....	13
4.1.1. Kön, sexualitet, etnicitet och klass som kategori	14
4.2. Metod.....	17
5. Analys av Brås rapport.....	19
5.1. Rapportens sammanfattning och inledning.....	19
5.2. Brås framförande av problemet kring våldtäkt i anmälan och utredning i relation till åtal	20
5.2.1. Representation av målsägandes medverkan.....	23
5.3. Hantering av våldtäktsfall i domstol	25
5.4. Ett saknat intersektionellt perspektiv på målsägande	26
6. Resultat och diskussion	28
6.1. Resultat.....	28
6.2. Diskussion.....	29
7. Referenser.....	30

1. Inledning

I Sverige har lagar kring sexualbrott ändrats under tidens gång i samband med att den samhälleliga bilden på sexuella övergrepp har förändrats. Första ändringen gjordes 1984 där begreppet våldtäkt blev könsneutralt och utökades till, förutom samlag, även annan jämförbar handling. 2005 inkluderades offer som druckit alkohol, utan krav på att förövaren ska ha tvingat dem och 2013 utvidgades lagen till att innefatta fall där offer reagerar med passivitet. 2018 ändrades definitionen av våldtäkt till att baseras på sex som inte är frivilligt, i stället för hot och tvång samt även våldtäkt genom oaksamhet. Den senaste ändringen gjordes 2022 och innebär högre straff för sexualbrott och en utvidgad definition av begreppet samlag.¹ Lagändringarnas utveckling har dock inte helt förändrat samhällets stereotyper som länge funnits kring sexuella övergrepp. 2022 anmäldes 24 656 sexualbrott varav 9635 var våldtäkt. Av våldtäktsbrotten var 93 procent mot kvinnor eller flickor och misstänkta för dessa brott var 99 procent män. Av andelen handlagda brott ledde 96 procent till en påbörjad utredning men resulterade inte i fällande dom i flera fall. Innan den nya samtyckeslagen trädde i kraft 1 juli 2018 visade statistiken att endast 5 av 100 våldtäktsbrott ledde till fällande dom.² De senaste åren efter ändringen av sexualbrottslagen 2018 har både antalet anmälningar och fällande domar ökat. Enligt Brå har antalet domar ökat mer än anmälningarna, vilket visar att lagen har underlättat för rättsväsendet att klara upp brott.³ Mot bakgrund av den låga andel fällande domar av våldtäkt innan 2018 gjorde Brå en rapport som granskar rättsväsendets roll i hanteringen av våldtäktsfall mot kvinnor. De orsaker och problem som enligt Brå ligger bakom den markanta klyftan väckte mitt intresse i att vilja undersöka rapporten närmare.

¹ Nationellt centrum för kvinnofrid. "Sexualbrottslagstiftningen". *Uppsala universitet*. 2023. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/sexualbrottslagstiftningen/> (Hämtad 2024-01-02)

² Stina Holmberg och Lars Lewenhagen. *Våldtäkt från anmälan till dom*. Stockholm: Brottsförebyggandet rådet, 2019. https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e18f68/1615395291012/2019_9_Valdtakt_fran_anmalan_till_dom.pdf (Hämtad 2023-11-19). s. 10; Brå. "Våldtäkt och sexualbrott". *Brottsförebyggande rådet*, 2023. <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html#Konsfordelning> (Hämtad 2023-12-05)

³ Stina Holmberg och Lars Lewenhagen. *Den nya samtyckeslagen i praktiken*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2020. https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306522c/1614334749612/2020_6_Den_nya_samtyckeslagen_i_praktiken.pdf (Hämtad 2024-01-04), s. 26

1.1. Problemformulering

Trots att Sverige betraktas som ett land i framkant när det gäller feminism och engagemang för kvinnors jämställdhet, finns det brister i arbetet och hanteringen av vissa kvinnorelaterade frågor. Arbetet med att garantera en trygghet och rättvisa för kvinnliga offer av våldtäkt i det svenska rättsväsendet är en av dem. De anmälda våldtäkterna skiljer sig långt från andelen fällande domar eftersom många fall läggs ned. Många får förklaringen att de är grundlösa, brist på bevis, att offrets berättelse är inkonsekvent eller att det enligt lagen inte räknas som våldtäkt. Förståelse av rättsväsendets svårigheter att garantera rättvisa och trygghet för offret behöver dock inte betyda att rapporter förmedlat och uppmärksammat en fullständig bild eller synliggjort relevanta problem som är orsaken till friande domar. Motiveringarna och orsakerna till nedläggningarna måste granskas mer för att se om det finns andra bakomliggande påverkande faktorer.⁴

1.2. Syfte

Detta forskningsarbete har som huvudsakliga syfte att utifrån ett feministiskt intersektionellt perspektiv, undersöka hur problemet med våldtäktsfall mot kvinnor konstrueras i Brås rapport om det svenska rättsväsendets utredning. Arbetets fokus ligger på att undersöka vilka antaganden om problemet som lyfts för att få fram och konfrontera de osynliga faktorer till varför våldtäktsfall läggs ned och som ligger bakom rättsväsendets argument. Arbetet är tänkt att synliggöra sättet som Brå väljer att konstruera problemet kring våldtäktsfall och vilka problem som exkluderas och lämnas som oproblematiska. Med denna grund ska arbetet visa i vilken riktning som ett förändringsarbete i rättsväsendet, Brås studier samt andra typer av rapportering av våldtäktsfall bör ta. Till följd av mitt forskningsarbete kan stödet och hanteringen i rättsväsendet stärkas för kvinnliga offer genom att den uppmärksammar obemärkta problem och ger ett bredare underlag med nya perspektiv för framtida forskning.

⁴ Caitlin P. Carroll, "Reinvestigating the Sexual Violence "Justice Gap" in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial", *Feminist Criminology*. Vol. 18, nr. 1, 2022: 45–64, s. 45-47; Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 13

1.3. Frågeställningar

1. Hur konstrueras våldtäktsfall som problem i Brås rapport om rättsväsendets hantering av våldtäktsfall mot kvinnor?
2. Vilka problem osynliggörs i representationen av problemet kring våldtäktsfall som framförs av Brå och vilka blir konsekvenserna?
3. Hur bör representationen av bristerna i utredningsprocessen av våldtäktsfall förändras i rapporter för att synliggöra tystnadsproblem och ge en mer fullständig bild av våldtäktshandlingen?

2. Material och avgränsningar

Primärmaterialet är en rapport av Brå som rör det svenska rättsväsendets utredning kring våldtäktsbrott. Mitt arbete avgränsas därmed till att analysera en specifik rapport. Nedan presenteras primärkällan.

2.1. Primärkälla

Våldtäkt från anmälan till dom är en rapport från 2019 av Brå som är skriven av Stina Holmberg, docent och forsknings- och utredningsråd vid Brå samt Lars Lewenhagen, utredare på Brå.⁵ Rapporten är gjord på uppdrag av regeringen för att utveckla och förbättra rättsväsendets arbetsmetoder för att stärka hanteringen av våldtäkt. Studierna i rapporten bygger på utredningsmaterial från 2016 och 2017 som omfattar uppgifter från Åklagarmyndigheten och olika statistiska källor: 785 anmälningar från kvinnliga offer som är minst 15 år, tingsrättsdomar, statistik från domstolsverket samt dialog med representanter inom rättsväsendet. Rapporten avgränsar sig till att analysera våldtäkt mot kvinnor samt endast fullbordad våldtäkt, vilket gör att försök till våldtäkt är exkluderat.⁶ Mitt arbete är avgränsat till den tidsperioden, åldern, könet, samt det brott som behandlas i rapporten. Brås rapport fokuserar på varför utredningarna har lagts ner, vilket blir skälet till valet av primärkällan eftersom kärnan i mitt arbete är att få fram rättsväsendets luckor i att garantera rättvisa och trygghet. Valet är även baserat på att det är en av de senaste rapporterna som har gjort en omfattande studie med samlat material från en lång tidsperiod. I sista delen av rapporten presenterar Brå sina iakttagelser på samtyckeslagen i praktiken som då hade tillämpats i nio månader. Eftersom detta är en kort presentation inom en begränsad tidsram väljer jag att inte ta med denna del. Resten av rapporten anser jag som relevant för min forskning, då det är en sammanställd rapport med material och statistik från olika källor.

⁵ Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 6

⁶ Ibid, s. 10, 18–20

2.1.1 Styrkor och svagheter

I valet av sina källor är det viktigt att vara källkritisk. Min analys baseras på en primärkälla skriven av en svensk statlig förvaltningsmyndighet och ett kunskapscentrum för rättsväsendet och regeringen med det huvudsakliga syftet att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Detta genom att framställa fakta och ge underlag för åtgärder. Att primärkällan gjorts på uppdrag av regeringen med syfte att granska rättsväsendets arbete kan ses som en styrka och öka trovärdigheten. Den omfattar och inkluderar hela utredningsprocessen, från anmälan till dom av våldtäktsfall, vilket höjer trovärdigheten då det skapar en mer heltäckande bild. Rapporten är publicerad på Brås hemsida och materialet som den baseras på är hämtat från olika offentliga dokument och statistik vilket gör den tillförlitlig. Många olika källor ger även en bredare och starkare bild av fallen. I och med att rapporten är på uppdrag från regeringen bör det ha i åtanke att vilka frågor rapporten utgår ifrån är baserade på regeringens önskemål.⁷

Primärkällan är en rapport gjord på utredningsmaterial från 2016 samt 2017 och det bör beaktas att den endast återspeglar den tiden. Det innebär även att det finns skillnader i hur utredningsarbetet genomfördes jämfört med idag då det var innan samtyckeslagen infördes. En annan noterbar avgränsning är att Brå endast inkluderar fullbordad våldtäkt i sin studie. Detta kan bli ett snävt och exkluderande perspektiv för de anmälda våldtäkter som hamnar utanför den kategorin eftersom det kan innebära en ofullständig bild av utredningar. Det formar även en bild av vad våldtäkt definieras som.⁸

2.2. Forskningsetiska bedömningar

Med forskning kommer alltid risker och det är viktigt att etiskt granska och bedöma sina analyser. Att göra forskningsetiska bedömningar har blivit mer centralt och det finns vissa uppmärksammade frågor som används som utgångspunkt i bedömandet. En av dessa är att ta hänsyn till att minimera skada, både psykiskt och fysiskt. Min analys berör en utsatt grupp men fokuserar på hur Brås rapport presenterar och uttrycker sig samt sekundärmaterial som har inkluderat målsägandes perspektiv. Min

⁷ Brå. ”Om brottsförebyggande rådet”. *Brottsförebyggande rådet*. 2023. <https://bra.se/om-bra.html> (Hämtad 2023-12-05)

⁸ Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 18, 19, 123

analys framställer inte en viss bild av kvinnor utan hänvisar till och granskar ett redan offentligt publicerat material från ett kunskapscentrum, vilket min analys inte kan påverka. Vilken information som finns med och hur den hanteras är även viktigt inom etiken. Beskrivningar och exempel i primärkällan är anonyma och därmed rör analysen inte känslig information som namn och risken för skada av individer minskas. Det är dock viktigt att se till att analysen inte representerar kvinnorna på det sätt att de faller bakom ”offer begreppet” för att minimera risk för emotionell skada och förstärkning av föreställningar kring kvinnor. På liknande sätt bör det göras ett etiskt bedömning av valen av ord som används kring sexualbrott. Det bör väljas med aktsamhet eftersom valda ord blir den definition som formar konstruktionen av begreppet. Primärmaterialet som min analys hänvisar till undersöker endast fullbordad våldtäkt, vilket innebär att Brå konstruerar begreppet våldtäkt med den definitionen. Jag har därför lagt till ord som sexuella övergrepp samt sexualbrott och utgått från att i min analys minimera skada i konstruktionen av våldtäkt.⁹ En annan del inom forskningsetiken är respekt av personlig integritet, vilket handlar om godkänt samtycke och hur känsligt materialet eller ämnet som studeras är. Som tidigare nämnts är materialet inte eget insamlat utan det hänvisar till offentliga källor och berör inte detaljer kring kvinnors upplevelse av sexualbrott.¹⁰

⁹ Anna Traianou. “The Centrality of Ethics in Qualitative Practice”. I *The oxford handbook of qualitative research*. 2. uppl. Patricia Leavy (red.), 86-110. Oxford: Oxford university press, 2020. s. 86-87, 91

¹⁰ Ibid, s. 89–90

3. Litteraturöversikt och tidigare forskning

Tidigare forskning har gjorts inom fältet våld mot kvinnor och det finns ett brett utbud av granskade publikationer i de internationella journalerna ”Violence Against Women” samt ”Feminist Criminology”.¹¹ Caitlin P. Carroll, docent i sociologi vid Texas Universitet i Austin är en återkommande forskare som har skrivit om det svenska rättsväsendet. Hon har gjort ett fältarbete och skrivit en avhandling om det sexuella våldet i Sverige genom att undersöka rättsväsende, yrkesverksamma inom detsamma och rättegångar.¹² Avhandlingens syfte är, utifrån ett feministiskt institutionellt perspektiv, att undersöka orsaken till så många anmälda rapporter av våldtäkt trots att Sverige anses ha kommit långt i jämställdhetsfrågor. Carroll kommer fram till att det beror på Sveriges engagemang för jämställdhet, att de stöttar och uppmuntrar offer att anmäla men att det fortfarande krävs stort arbete av staten för att eliminera könsrelaterat våld, till exempel att tillämpa lagen om ärekränkning.¹³

Andra verk av Carroll är ”Reinvestigating the Sexual Violence ‘Justice Gap’ in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial” (2017) och ”The ‘lottery’ of rape reporting: Secondary victimization and Swedish criminal justice professionals” (2021).¹⁴ Artiklarna innehåller perspektiv med offret i centrum samt institutionella perspektiv för att betona och lyfta vad som behövs för att stödja och skydda offer av våldtäkt. De visar på hur offercentrerad politik och praxis kan uppmuntra till rapportering. Carroll fokuserar på begreppet rättvisa och hur en institution med offret i centrum kan ge rättvisa utifrån offrens begäran, som inte bara behöver vara en fällande dom.¹⁵ Båda artiklarna kommer fram till hur ökad kompetens, kunskap, lyhördhet och mer fokus på emotionellt stöd kan minska sekundär

¹¹ Sage Journals. ”Violence against women”. *Sage publications*.

<https://journals.sagepub.com/home/VAW> (Hämtad 2023-11-23); Sage Journals. ”Feminist criminology”. *Sage publications*. <https://journals.sagepub.com/home/FCX> (Hämtad 2023-11-23)

¹² Caitlin P. Carroll. ”Caitlin P. Carroll”. *Caitlin P. Carroll*. <https://caitlincarroll.com.wordpress.com/> (Hämtad 2023-11-23)

¹³ Caitlin P. Carroll. *In a feminist state? Sexual violence and gender equality in Sweden*. Diss., University of Texas at Austin, 2022, s. 15, 241, 245

¹⁴ Carroll, ”Reinvestigating the Sexual Violence ‘Justice Gap’ in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial”; Caitlin P. Carroll, ”The ‘lottery’ of rape reporting: Secondary victimization and Swedish criminal justice professionals”, *Nordic Journal of Criminology*. Vol. 22, nr. 1, 2021: 23–41

¹⁵ Carroll, ”Reinvestigating the Sexual Violence “Justice Gap” in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial”, s. 57, 58, 59

viktimisering för att få fler att rapportera. Hon påpekar även att det är många komplexa faktorer i det straffrättsliga systemet som kan påverka varför vissa brott inte leder till åtal och att hennes fältstudier är viktiga för att fällande domar eller åtal inte alltid återspeglar hur framgångsrikt ett straffrättsligt system är. Här kan min forskning komplettera då den tar sig an att hitta och konfrontera dessa komplicerade faktorer genom att analysera vilka problem som finns kring nedläggning av fall som inte förs fram i rapporteringen.¹⁶

Andra forskare som Kimberly A. Lonsway och Joanne Archambault undersöker i stället medierapporterings validitet i deras slutsatser om framsteg i rättsväsendet gällande sexuella övergrepp. De jämför olika statistiska datakällor, konfronterar deras svagheter och styrkor och påpekar att ”goda nyheter” om utredning av sexuella övergrepp i USA, inte stöds av statistik. De menar att det behövs en förbättring i rapporteringar av icke verkliga eller fullständiga framställningar av varför brotten inte går vidare i rättsprocessen. Artikeln introducerar begreppet ”real rape” och menar att en sådan stereotyp har kopplingar till hur sexualbrott hanteras av rättsväsendet och att lagar har ändrats i rättsväsenden men inte attityder. En analys som granskar hur sexuella övergrepp presenteras i media är ett relevant och användbart stöd för min forskning som erbjuder nya perspektiv på vilka problem med våldtäktsfall som finns.¹⁷ I en artikel av Nicole Maiorano, Áine Travers och Frédérique Vallières undersöks också begreppet ”real rape” men i stället genom relationer mellan myter, reviktimisering och offrets mående. Här inkluderas dessutom erfarenheter från offer för sexuella övergrepp med hur de har bemötts av utredare. Analysen uppmärksammar att undersökningar av våldtäktsmyter behöver mer konsekventa tillvägångsätt så att en mer verklig helhetsbild skapas där offrens erfarenheter representeras.¹⁸ Båda ovannämnda artiklar lyfter, till skillnad från Carrolls, vissa relevanta begrepp och använder sig av perspektiv som gör att mönster och underliggande orsaker till bristerna betonas och förklaras. Alla tre analyserar viktiga perspektiv men omfattar inte alla som

¹⁶ Carroll, ”The ‘lottery’ of rape reporting: Secondary victimization and Swedish criminal justice professionals”, s. 26, 29-31, 35-38; Carroll, ”Reinvestigating the Sexual Violence ‘Justice Gap’ in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial”, s. 46

¹⁷ Kimberly A. Lonsway och Joanne Archambault. ”The ‘Justice Gap’ for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reforms”. *Violence against women*. Vol. 18, nr. 2, 2012: 145-168, s. 145-146, 152, 159-160

¹⁸ Nicole Maiorano; Áine Travers och Frédérique Vallières. ”The Relationship Between Rape Myths, Revictimization by Law Enforcement, and Well-being for Victims of Sexual assaults”. *Violence against women*. Vol. 29, nr. 14, 2023: 2873-2890, s. 2873, 2878, 2887

finns i processen av utredningar. Här kan min forskning komma att komplettera eftersom den omfattar fler perspektiv så som intersektionella, genus, maktstrukturer, attityder och orsaker i rättsväsendet, hur det lyfts som problem och vilka effekter det ger.¹⁹

David L. Richard och Jillienne Haglund undersöker likaså brister men i stället inom fältet våld mot kvinnor och från ett bredare perspektiv genom att analysera konsekvenserna av den internationella rättens normativa klyftor. I kapitlet "Exploring the consequences of the normative gap in legal protections addressing violence against women" påpekas att juridiska faktorer måste förbättras. Det som brister är klyftan mellan vad stater uttalar sig att vilja säkerställa för kvinnor och vilka regler och lagar som dessa stater är villiga att juridiskt binda sig till. Deras slutsats är att rättsliga garantier i ett land har en betydande effekt gällande bekämpning av könsrelaterat våld och att ett internationellt fördrag som har bindande bestämmelser är en bättre lösning än ramverk som CEDAW eftersom den inte har samma effekt på staters lagar.²⁰

¹⁹ Lonsway och Archambault. "The 'justice gap' for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reforms", s. 159-160

²⁰ David L. Richards och Jillienne Haglund. "Exploring the Consequences of the Normative Gap in Legal Protections Addressing Violence". I *The legal protection of women from violence: The normative gaps in international law*. Rashida Manjoo och Jackie Jones. (red). Boca Raton, FL: Routledge, 2018. s. 40, 65-66

4. Teori och metod

4.1. Teori

I detta avsnitt presenteras feministisk intersektionell teori som mitt arbete utgår ifrån. Den grundar sig i att ständigt se kategorin kön i samspel med andra olika sociokulturella kategorier som sexualitet, ålder, nationalitet, funktionalitet med mera vilket skapar olika sociala ojämlikheter och orättvisor. Intersektionell teori används för att förstå maktskillnader och normer och hur de påverkar olika människors liv. Begreppet introducerades i den feministiska debatten och teorin 1989 och återigen 1995 i USA av juridikprofessorn och feministen Kimberlé Crenshaw.²¹ Med bakgrund av att föra en kamp mot sociala orättvisor grundade på överlappande effekter av kön och ras²² så växte intersektionalitet fram i Crenshaws vilja att skapa ett verktyg för att analysera och bekämpa diskriminering och exkludering av svarta kvinnor. Perspektivet, menar hon, ska få med hur identitets- och anti-diskrimineringspolitik missar att se hur kategorierna kön och ras samverkar och att de inte tar hänsyn till båda i förhållande till varandra. Att se olika problem som skärningspunkter öppnar upp ett perspektiv för att se hur maktskillnader kring dessa kategorier påverkar varandra. Feminister med inflytande från poststrukturalismteori har kritiserat Crenshaws tankesätt med argumentet att det skapar en bild av dem som strukturella enheter. Perspektivet öppnar upp sätt att se på maktrelationer men kritiken menar att det inte går att analysera de processer individer konstrueras diskursivt i och därmed fångar den inte en nyanserad karaktär av maktrelationer.²³ Inom feministiska studier har intersektionalitet på senare tid utvecklats inom många olika ramverk och till olika teorier. Några av dessa är postkolonial och anti-rasistisk feminism och queerfeminism. Det gemensamma med den feministiska intersektionella teorin är att olika feministiska teoretiker ser att kön

²¹ Nina Lykke. *Feminist Studies: A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2010, s. 50, 51, 54

²² Begreppet ras är översatt från engelskans ”race” vilket i länder som USA har en annan innebörd än i Sverige. Detta på grund av att det är ett mer laddat ord i och med den rasbiologin som utvecklades i Sverige under andra världskriget. Ras används därför inte på samma sätt på svenska och det har länge funnits diskussioner kring dess relevans, om de bör återinföras och användas. Se källa: Tina Mattson. *Intersektionalitet i socialt arbete: Teori, reflektion och praxis*. 2. upplag. Malmö: Gleerups utbildning AB, 2015, s. 92–93; Per Andersson. ”Kanske dags att tala om ras igen”. *SVT Nyheter*. 2021-07-26.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/rasbegreppet-ska-bort-ur-lagen> (Hämtad 2023-12-20)

²³ Lykke. ”*Feminist Studies: A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*”, s. 71, 73

samverkar med andra kategorier vilket gör synen på kön till en knutpunkt för feministiska diskussioner och perspektiv.²⁴

Tina Mattson, filosofie doktor i socialt arbete, har skrivit om det intersektionella perspektivet för att förstå maktrelationer och kritiskt analysera dessa. I boken *Intersektionalitet i socialt arbete* (2. upplag) ger hon en ingående beskrivning av fyra olika teorier inom intersektionalitet och feministisk forskning som kommer ligga till grund för mitt arbete. Mattson beskriver intersektionalitet som en skärningspunkt där olika kategorier skär igenom varandra och samverkar vilket gör att marginaliserade grupper diskrimineras på olika sätt. Detta betyder att inom gruppen kvinnor kan det ske flera olika typer av diskriminering eftersom andra kategorier är sammanvävda och påverkar varandra.²⁵

4.1.1. Kön, sexualitet, etnicitet och klass som kategori

Mattson presenterar kategorierna kön, sexualitet, klass och etnicitet. I kategorin kön betonar Mattson genusforskningen och dess syn på kön som konstruktion, att det är förändringsbart och en tolkning snarare än biologiskt. Hur en kvinna och man uppfattas och uttrycks ändras konstant, både historiskt och beroende på kontext. Det förklarar att normer och förväntningar hur en kvinna eller man ska vara är det som skapar kön. Samhällets uppfattning av kön har alltid sett mannen som den överordnade där mannen aldrig ifrågasätts som kön, har mer tillgång till makt än kvinnan samt att kvinnan ses som avvikare. Teorin bygger på att maktordningarna i ett samhälle genomsyras av män som överordnade och kvinnor som underordnade. Mitt val av den baseras på dess utgångspunkt att uppmärksamma hur männens hierarkiska position ständigt påverkar hur kvinnan representeras.²⁶ Kön som konstruktion och begreppet genus kom att växa fram under 1970-talet och introducerades till den feministiska teorin för att visa på samhällets könsstrukturer. Tanken kring dessa begrepp var att kön representerar den fysiska kroppen och genus identitetsuppfattningen. Det har blivit mer uppenbart på senare tid att en sådan uppdelning är komplex eftersom det på individnivå kan uppstå frågor om var gränsen till en definition av ett kön går och om det finns fler än två kön. Mattson nämner begreppet hen och förklarar att det är ett användbart begrepp men att det kan bli problematiskt att könsneutralisera när kön

²⁴ Ibid, s.50–52, 78–79

²⁵ Mattson. *Intersektionalitet i socialt arbete*, s.11, 19, 47, 65

²⁶ Ibid, s. 19, 47-48, 50-51

behöver synliggöras, som till exempel mäns våld mot kvinnor eftersom av vem och mot vem är relevant att belysa.²⁷

Sexualitet i intersektionell analys används för att förstå det som en konstruktion och maktstruktur. Begreppet syftas på det sexuella begär som människan har och förklaras som varierat och nyanserat eftersom det kan ändras beroende på kontext, som till exempel hur kvinnoidealet kring kroppen har förändrats under historien. Uppfattningar om kläder eller kroppsliga uttryck som feminint eller maskulint visar på hur kroppen styr och kontrollerar sexualiteten och att det finns normer kring sexualiteter. Maktordningar kring sexualitet är uppenbara då heterosexualitet är starkt överordnad jämfört med andra, vilket visar sig i form av diskriminering. På så sätt reglerar normer sexualitet där heteronormen är integrerad i lagar, institutet och handlingar. Andra sexualiteter marginaliseras och osynliggörs vilket är viktigt att analysera för att fånga heterosexualitetens överordning.²⁸

Begreppet etnicitet introduceras som ett resultat av sociala processer och social interaktion, det är en form av känsla av samhörighet mellan grupper. Människor skapar gränser mellan sig själva och andra i förhållande till skillnader och olikheter, som ligger till grund för känsla av ett ”vi” och ”de andra”. Med föreställningar av andra skapas en hierarkisk ordning och som på grund av historien har gett västerländsk kultur och den vita mannen till normen och en överordnad grupp. En definition av etnisk identitet kan vara komplicerad eftersom den kan konstrueras och relateras utifrån både kulturella, politiska och religiösa aspekter.²⁹ Att förstå etnicitet har diskuterats och tolkats på olika sätt, där vissa ser begreppet som något oföränderligt och något som vi är medan andra ser det som socialt och föränderligt. Den sistnämnda tolkningen har dessutom kritiserat den essentialistiska uppfattningen för dess risk till bidragande av rasifiering. Mattson betonar att etnicitet i relation till en intersektionell analys ses som en konstruktion, något som människan blir och uppfattar sig själv.³⁰

Klass används för att förstå relationer mellan människor och är ett komplicerat begrepp som omfattar mer än endast fördelning av ekonomiska resurser. Mattson förklarar att förutom ekonomiskt kapital, i form av ekonomiska tillgångar, kan även

²⁷ Ibid, s. 60-61, 64

²⁸ Ibid, s. 65-66, 68-71

²⁹ Ibid, s. 83-84, 87--90

³⁰ Ibid, s. 85, 87, 89, 91

kulturellt och socialt kapital räknas in. Dessa innebär att utbildning och det sociala nätverket även har betydelse och alla dessa ovannämnda kan ha olika stark position beroende på sammanhang, vilket betonar den klassdynamik som finns. Klass förstås som en konstruktion vilket innebär att det finns stereotyper och förställningar om klass.³¹

Maktstrukturer är en central del i teorin och förklaras som en verkande faktor till ordnande av hierarkiska grupper som anses ha mer värde än andra. Dessa är mer synliga på den strukturella nivån jämfört med den individuella och det tyder på att det finns diskriminering och förtryck som är så inrotade i samhället att beteenden i stället uppfattas som individuella val eller skillnader.³² Effekten blir att mer överordnade grupper och hur de tolkar världen kommer att påverka hur alla andra ser på den och resulterar i de sociala orättvisor som finns. Ett annat centralt begrepp är stereotyper. Individer som blir stereotypifierade blir begränsade till vilka de är, vissa enkla och erkända egenskaper blir till överdrift och representerar hela individen och allt annat osynliggörs. Med hjälp av en teori som inkluderar dessa begrepp och kategorier ska mitt arbete analysera rapporten med dem i åtanke för att belysa hur de fungerar som påverkande faktorer.³³

Det viktiga med intersektionalitet som verktyg för analys är att hantera balansgången av kategorier på ett sådant sätt att maktstrukturer och stereotyper problematiseras och inte att de upprätthålls. Det finns även risk att kategorier upplöses, att alla människor tolkas som lika påverkade av olika normer och strukturer. Det som bör komma ihåg är att teorin ska visa maktförhållanden, hur olika grupper över- och underordnas och att tänka på dess förhållande till mer övergripande maktstrukturer. Genom att läsa rapporten utifrån ett sådant perspektiv ger den en förståelse för hur rättsväsendets utredningsarbete av våldtäktsfall kan brytas ned till flera skikt för att undersöka hur en underordnad grupp som kvinnor, kan kopplas till hur kategorier samverkar samt till maktordningar i samhället.³⁴

³¹ Ibid, s. 73, 75

³² Ibid, s. 21, 22, 35-37

³³ Ibid, s. 39, 41, 43, 45-46

³⁴ Ibid, s. 64, 98-99

4.2. Metod

Metoden för att genomföra analysen av Brås rapport är “What’s the problem represented to be“ (WPR) som är ett ramverk skapat av Carol Bacchi. Denna metod tittar på hur ett problem är representerat i policyförslag eftersom det i dem skrivs som att det bara finns en rätt tolkning av det talade problemet. Bacchi förklarar att det inte är lika vanligt att försöka se hur problemet tar form i sådana texter eller diskussioner vilket denna metod ska göra. Alla texter som diskuterar och lyfter ett problem grundar sig på en tolkning, vilket kan ses att det är en form av bedömning och val av specifik synvinkel av något. Metodens sätt att analysera är att se objekten i policyförslagen som något som inte existerar individuellt samt som ett upprätthållande av konkurrerande tolkningar av ett problem i stället för att se dem som en lösning.³⁵ Huvudfokus är att analysera och ifrågasätta texten om vilka presuppositioner som tas för givet när problemet representeras och vilka effekter som relateras till. Andra frågor kan även ha i åtanke vid analysen, som vad som lämnas som oproblematiskt i specifika representationer och hur reaktioner skulle se annorlunda ut om problemet lyfts på ett annat sätt. Tillvägångsättet är att fokusera på koncept, diskurs och kategorier som definierar och belyser problemet i texten. Hur ett problem formas i en representation menar Bacchi, kan begränsa möjligheter för förändring.³⁶

Metoden kommer att vara användbar genom att bland annat finna frågor som inte har uppmärksammats i diskussioner av problem samt identifiera olika nivåer av representation inom ett problem, det vill säga avslöja hierarkiskt ordnade lager i representationer. Det är även ett relevant ramverk för att studera luckor och tystnader i politiska debatter då den ifrågasätter vilka problem som inte synliggörs. Fokus i mitt arbete kommer vara att försöka hitta och konfrontera de ”tysta problemen”, det vill säga de problem som inte uppmärksammas men som har en påverkan på rättsväsendets hantering av utredningar. Detta görs genom att analysera en rapport som har som syfte att beskriva problem till bristerna, vilket visar att metoden är ett relevant tillvägångssätt.³⁷ Bacchi kommenterar dock att bara för att presuppositioner pekats ut genom en representation, behöver det inte betyda att den som framställer

³⁵ Carol Lee. Bacchi. *Women, policy and politics: The construction of policy problems*. Oxford: Oxford university press, 1999, s. 1-2

³⁶ Ibid, s. 2, 12

³⁷ Ibid, s. 11,12

denna representation håller med presuppositionen. Det måste ha i åtanke att metoden inte fokuserar på värderingarna av den som representerar. Ytterligare att tänka på är dilemmat som dyker upp med att analysera hur problemet är representerat, hur man kan försvara en representation samtidigt som att utmana och ifrågasätta andra. Det blir en fråga om relativitet eftersom om alla representationer ses som tolkningar så blir det svårt att se en viss representation som den rätta.³⁸

I Bacchis bok *Women, policy, and politics* diskuterar hon hur kvinnors ojämlikhet har producerats som ett problem genom att hon undersöker policydokument som lyfter ojämlikhet. Hon lyfter feministiska teoretiker som har varit kritiska till hur policydokument formuleras och implementeras och hur presuppositioner om kvinnan och hennes roll påverkar politik. När metoden behandlar feministiska frågor är syftet att belysa hur tolkningar av problemet framförs. Vidare betonar hon att det behövs en teori om makt för att använda metoden. Den feministiska intersektionella teorin kopplas här ihop med metoden då den sätter förhållandet mellan hur olika kategorier samverkar och formar individers representationer. Teorin diskuterar makt genom att analysera maktstrukturer och dess påverkan i samhället.³⁹ När metoden appliceras och väljer ut problem som representeras kopplas teorin in för att svara på metodens frågor som redogörs nedan. Min analys kommer utgå ifrån följande fem frågor som Bacchi erbjuder för att påbörja en applicering av metoden:

1. Hur representeras problemet av (en fråga tex våld i nära relation) i ett specifikt policyförslag eller debatt?
2. Vilka förutsättningar eller antaganden ligger till grund för denna representation?
3. Vilka effekter skapas av denna representation, hur konstitueras frågorna inom detta? Vad är troligt att förändras alternativt att förbli detsamma? Vem är mest trolig att dra fördel av den?
4. Vad lämnas som oproblematiskt i denna representation?
5. Hur skulle ”reaktioner” skilja sig om problemet var representerat annorlunda?⁴⁰

³⁸ Ibid, s. 9, 10, 37, 38

³⁹ Ibid, s. 8, 39, 64

⁴⁰ Ibid, s. 12–13

5. Analys av Brås rapport

Innan analysen presenteras bör det noteras vilken definition av begreppet våldtäkt som Brå har valt att använda sig av. Brå utgår från *brottet* våldtäkt⁴¹, som är en juridisk term, eftersom de analyserar rättsväsendets utredningsarbete med hänsyn till brottet enligt svensk lag.⁴² Jag kommer dock även att använda begreppen sexualbrott och sexuella övergrepp⁴³ för att få en mer inkluderande och omfattande analys. Jag påminner återigen att rapporten är baserad på definition av våldtäkt som fanns i sexualbrottslagstiftningen som gällde innan 2018.⁴⁴

Upplägget av min analys är att läsa rapporten sekventiellt och sedan plocka ut betydande delar. Analysens valda delar är först från sammanfattning och inledning. Vidare behandlar den Brås avsnitt om anmälningar och utredningsprocess. Till sist diskuteras hur domstolens prövningar presenteras i rapporten samt avsnittet om de misstänkta behandlas lika.

5.1. Rapportens sammanfattning och inledning

I rapportens inledande sammanfattning nämner Brå att den bygger på utredningar som endast gäller fullbordad våldtäkt. Detta visar på att problemen med våldtäktsfallen som redogörs för, inte beaktar andra former av sexualbrott.⁴⁵ En sådan exkludering kan innebära en icke fullständig bild av orsaker till nedläggning som inte lyfts upp i rapporten och det kan förstärka den kulturella stereotypen och myten ”riktig våldtäkt”. Myten säger att det räknas som en ”riktig” våldtäkt när förövaren är okänd, det har skett utomhus, förekommit våld eller hot samt att offret gjort motstånd och fått fysiska skador. Annan karaktäristik kan vara att till exempel penetration förekommit. En snäv

⁴¹ Våldtäkt enligt lagen definieras som när sexuella handlingar som går att jämföra med ett samlag, utförs med någon som inte deltar frivilligt. Frivilligheten baseras på om det uttrycks i handling, ord eller på annat sätt. Se källa: Brottsbalken (1967:700) Kap. 6. 1§ *Sexualbrott*

⁴² Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 10

⁴³ Sexualbrott är ett samlingsbegrepp och innebär att någon utsatt för en sexuell handling mot sin vilja. Det finns olika typer av sexualbrott, varav våldtäkt och sexuellt övergrepp är två av dessa. Sexuellt övergrepp omfattar sexuella handlingar mot en person som inte deltar frivilligt. Dock ska den sexuella handlingen vara andra handlingar än det som är jämförbart med samlag. Se källa: Polismyndigheten ”Sexualbrott – lagar och fakta”. *Polisen*. 2021. <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/sexualbrott/> (Hämtad 2024-01-04); Brottsoffermyndigheten. ”Olika sexualbrott”. *Brottsoffermyndigheten*. <https://www.frivilligtsex.se/om-lagen/olika-sexualbrott/> (Hämtad 2024-01-04)

⁴⁴ Innan 1 juli 2018 var våldtäkt definierat som straffbart endast om förövaren hade använt sig av våld, hot eller utnyttjat att offret befunnits sig i en utsatt situation. Se källa: Proposition. 2017/18: 177. *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet*

⁴⁵ Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 10

inkludering av sexualbrott kan ge en bild av att sexuella övergrepp som uteslutits inte ses som riktig våldtäkt. Det ger en effekt som påverkar hur både offer ser på sig själva och hur andra ser på dem. Risken blir att tillgängligheten av åtgärder och hjälp för utsatta av sexuella brott påverkas, vilket är det som Brås rapport är avsedd att vara underlag till. Det visar att stereotypers påverkan på utredningarna inte förstås som ett problem när fullbordad våldtäkt är det enda fall som inkluderas.⁴⁶

Vidare beskrivs inledningsvist att det finns förbättringar hos både polis och åklagare som kan göras i utredningsarbetet, till exempel hur bevis samlas och hur förhör är strukturerade, men att det troligtvis inte kommer att resultera i fler fällande domar. I samma inledning redogör Brå vad som ökar sannolikheten till åtal, vilket är hur snabbt målsägande anmäler, hur bra bevis det finns och målsägandes deltagande. När allt detta lyfts i samma sammanhang återgår problemet med svårigheter och nedläggningar av våldtäkt till att ligga hos målsägande, hennes beteende och huruvida tillräckligt det sexuella övergreppet var.⁴⁷ En sådan framställning återspeglar och förstärker myter kring vad ett ”riktigt offer” räknas som och tystar ned andra problem som hur fördomar och myter av offer bland utredare kan påverka deras utförande av arbetet. Dessa problem kan vara att poliser tenderar att lägga mer skuld på offret om hon känner förövaren, att viss klädsel bedöms som mer provocerande samt att detaljerna och konsekvensen i offrens berättelse och förekomsten av fysiska bevis ökar offrets trovärdighet i polisens ögon. Effekten av det har visat sig i hur åtgärder från utredare formas i deras arbete och hur ett fall fortskrider i processen.⁴⁸

5.2. Brås framförande av problemet kring våldtäkt i anmälan och utredning i relation till åtal

Första delen av rapporten undersöker anmälningarna från 2016 och deras karaktär. Där beskrivs bland annat betydelsen av relationer till målsägande och Brå tar upp exempel om ”nära relation” som är en av kategorierna i anmälningars karaktär:

I vart tionde ärende, när parterna har en nära relation, tyder dokumentationen på att kvinnan har utländsk bakgrund och är del av en patriarkal hederskultur. I de fallen har kvinnan mycket få kontakter utanför familjen och hennes möjligheter

⁴⁶ Maiorano; Travers, Vallières. “The Relationship Between Rape Myths, Revictimization by Law Enforcement, and Well-being for Victims of Sexual Assaults”, s. 2874-2875; Lonsway och Archambault, “The ‘Justice Gap’ for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reforms”, s. 149

⁴⁷ Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 11–14, 16

⁴⁸ Maiorano; Travers; Vallières. “The Relationship Between Rape Myths, Revictimization by Law Enforcement, and Well-being for Victims of Sexual Assaults”, s. 2875, 2876

att ta sig ur relationen är små. När hon försöker bryta sig loss och anmäla vad hon varit med om för polisen saknar hon oftast ett stödjande nätverk som vittnar i hennes sak. Det är därför vanligt att dessa kvinnor efter ett tag inte vill delta i utredningen.⁴⁹

När detta läses från ett feministisk intersektionellt perspektiv så observeras hur fokus riktas på målsägandena och hennes omgivning, att detta har en betydelse och stor påverkan på möjlighet och vilja att delta i utredning. Det är en relevant aspekt att uppmärksamma hederskultur och hur den kan begränsa offret men det behövs även aspekter på hur bemötande och fördomar i rättsväsendet kan påverka offrets deltagande. Bakgrunden kan komma att spela en roll då en känsla av fördomar eller svag förståelse från rättsväsendet kan vara avgörande för att vilja fortsätta. Detta eftersom faktorer som etnicitet har visat sig påverka rättsväsendets bedömning av offrets trovärdighet.⁵⁰ Tillsammans med normen av ”riktig våldtäkt” och att det i Sverige är svårare att åtala för sexuella övergrepp i nära relationer bör det ovannämnda inkluderas i representationen för att betona hur dessa faktorer även påverkar valet av att delta. Att inte adressera alla aspekter ger en mindre realistisk och förstående bild för hur etnicitet och kön samverkar samt beaktar inte de förbättringar som kan göras i rättsväsendet, som till exempel möjlighet till bättre stöd för offer i just sådana situationer.⁵¹

På liknande sätt saknas vissa aspekter när Brå beskriver att kvinnor som är extra sårbara, vilket enligt dem avser kvinnor med missbruksproblem, kognitiv funktionsnedsättning eller psykosociala problem, är överrepresenterade i anmälningarna och att det finns kopplingar till den socioekonomiska statusen. Rapporten betonar att det finns en högre andel anmälningar för sexualbrott från kvinnor med lägre socioekonomisk status och att de har dubbelt så hög risk för att utsättas.⁵² Kort därpå lägger Brå till möjliga förklaringar till vad överrepresentationen av sårbara kvinnor skulle kunna bero på, vilka bland annat är #metoo-rörelsen inflytande och för kvinnor i svag socioekonomisk situation kan ”kostnaden” vara mindre. Hur överrepresentationen av den gruppen konstrueras i avsnittet saknar aspekter av hur en viss socioekonomisk situation påverkar responsen av övergrepp

⁴⁹ Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 29

⁵⁰ Maiorano, Travers, Vallières. “The relationship Between Rape Myths, Revictimization by Law Enforcement, and Well-being for Victims of Sexual Assaults”, s. 2876; Nina Törnqvist. *Att göra rätt: En studie om professionell respektabilitet, emotioner och narrativa linjer bland relationsvåldsspecialiserade åklagare*. Diss., Stockholmsuniversitet, 2017, s. 32

⁵¹ Carroll, ”Reinvestigating the Sexual Violence “Justice Gap” in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial”, s. 50, 58

⁵² Holmberg och Lewenhagen, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 32, 33

samt hur det samverkar med andra faktorer och kategorier i utredningsprocessen. Innebörden av dessa ”kostnader” som Brå nämner skulle kunna utvecklas och förklaras mer för att reducera föreställningar och ge en bättre förståelse av vilka utmaningar som finns och därmed mer målinriktade förslag till förbättring.⁵³

När processen av utredningsarbetet redogörs så presenterar rapporten statistik på samband mellan fall och åtal, faktorer samt olika brister och förbättringsförslag hos polis, kriminaltekniker och åklagare. Dessa brister menas vara hur förhören är strukturerade, hur väl alkohol- och drogprover på målsägande säkerställs att de tas så snabbt som möjligt, ett långsamt utredningsarbete som kan gå miste om avgörande bevismaterial, att våldtäktsfall nedprioriteras i fördelning av resurser samt att åklagare byts ut under processen. I detta avsnitt presenteras brister i utredningsarbetet med fokus på utredarna till skillnad från ovan där fokus var på målsägande.⁵⁴ Detta ger en mer realistisk bild på om fallen avvisats på felaktiga grunder eller om det gjorts en tillräcklig utredning.⁵⁵ Dock när det lyfts exempel på bra polisarbete trots att fallen lagts ner, presenteras problemet kring nedläggning att det beror på målsägandes situation och omgivning. Ett exempel som ges på bra polisarbete är en kvinna som är hemlös och som anmält att hon blivit våldtagen, där polisen samlat in bevis och förhört vittnen. Åklagaren valde att lägga ned på grund av att det främsta vittnet avled. Vidare anger rapporten ”Nästa dag kommer hon dock till polisstationen och gör en anmälan och den tas då på stort allvar” samt ”Dessa förhör är inte helt enkla att genomföra då vittnena oftast är berusade”.⁵⁶ Brås antagande till problemet blir att hemlösa, det vill säga sårbara grupper, är svåra att handskas med. Ofta när kvinnor blir offer för sexuella övergrepp tenderar man att uppfatta dem som avvikande från normen utifrån hur en kvinna förväntas vara. I dessa normer är föreställningar om sexualitet och klass invända och samverkar med kön, där kvinnan som är hemlös särskiljs från andra eftersom hon antas ha erfarenheter av sexuella övergrepp eller vara lössläppt.⁵⁷ Det bör därmed vara noggrant hur exemplen väljs ut och i vilka sammanhang de framförs då Brås sätt att beskriva ett bra polisarbete har tendens att stärka föreställningar om en utsatt kvinna som är hemlös.

⁵³ Brå, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 32, 33; Mattsson, *Intersektionalitet i socialt arbete*, s. 134

⁵⁴ Ibid, s. 38–43, 45–47, 49, 51, 53

⁵⁵ Lonsway och Archambault, “The ‘Justice Gap’ for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reforms”, s. 160

⁵⁶ Brå, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 54

⁵⁷ Mattsson, *Intersektionalitet i socialt arbete*, s. 136

Under nästkommande rubrik ”orsaker till nedläggning” presenteras olika kategorier till orsakerna, varav en av dessa är ”stark motbevisning”. Brå nämner att bara för att stark motbevisning fanns så betyder det inte att våldtäkten inte skett.⁵⁸ Trots det representeras problemet i ett av de valda exemplen på ett sådant sätt att kvinnans berättelse och upplevelse ifrågasätts eftersom andra aspekter i Brås undersökning inte har analyserats.

Ett exempel där ögonvittnen talar emot målsägandens berättelse är ett fall där en ung kvinna anmäler att hon varit på en fest och då våldtagits. Hon berättar att hon hade blivit mycket full på festen och lagt sig på en säng för att vila i rummet där dansen pågick. En okänd kille hade då lagt sig på henne och haft samlag med henne, trots att hon försökte putta bort honom. Han lämnade festen direkt efteråt medan hon var kvar i sängen och började gråta och sade att hon blivit våldtagen. Mamman hämtar henne och gör en polisanmälan. Polisen skjutsar målsäganden till sjukhus för läkarundersökning och provtagning. Ett tiotal vittnen från festen förhörs. Flera av dem, däribland ett par väninnor till målsäganden, hade sett vad som skedde. De bekräftar inte målsägandens berättelse, utan säger att de uppfattade det hela som frivilligt. Ett av vittnena angav att målsäganden själv varit aktiv i det som hände, att hon rörde vid och kramade killen.⁵⁹

Det som inte ifrågasätts här är om vittnenas berättelse kan ha påverkats av förväntningar och normer kring hur kvinnor bör agera, till exempel att vittnena inte anser det som våldtäkt eftersom hon inte agerade på ett visst sätt. Alternativt hur maktrelationer och social status har en påverkan hur vittnena uttrycker och tolkar situationen. Även om det är ett taget exempel från ett våldtäktsärende så spelar det roll hur Brå analyserar fallet eftersom problem som hur maktrelationer och myter påverkar hur vittnen agerar, inte uppmärksammas.⁶⁰

5.2.1. Representation av målsägandes medverkan

En vanlig orsak till nedläggning av våldtäktsfall som redogörs i rapporten är att målsägande inte vill delta, det representerar 8 procent av de nedlagda anmälningarna. Anledningarna till detta menar Brå, beror på faktorer som rädsla och beroende, hänsyn till barn eller unga sårbara kvinnor som ångrat en anmälan.⁶¹ Vidare i rapporten beskrivs hur bemötande av polis i förhör har betydande roll för målsägandes vilja att delta och att Brå bedömer polisens bemötande som respektfullt och empatiskt. Dock skriver Brå att det inte gjorts intervjuer med enskilda målsägande om hur de upplevt samt påverkats av bemötande och därmed kan det inte antas om det varit ett

⁵⁸ Brå, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 62

⁵⁹ Ibid, s. 63

⁶⁰ Mattson, *Intersektionalitet i socialt arbete*, s. 36, 50, 51, 68

⁶¹ Brå, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 58, 66–67

ifrågasättande eller sämre bemötande för vissa.⁶² Här hade det varit relevant med en analys om hur målsäganden upplevt förhören för att utröna om det finns faktorer som påverkar hur polis bemöter dem. Faktorerna hade kunnat vara etnicitet eller socioekonomisk situation som påverkar föreställningar hos polisen och hur förhöret leds. Brås bedömning av bemötandet utgår endast från förhörsdokumenten vilket är en tolkning från rättsväsendet sida. Det representerar och är enda grunden för hur förhörens kvalitet är. För en mer realistisk bild om förhören är respektfulla, empatiska samt lika rättvisa för alla kvinnor hade därmed en inkludering av upplevelse och erfarenhet från målsäganden behövts.⁶³ Att inkludera kvinnornas perspektiv blir en mer intersektionell analys som undersöker om bemötande i förhör varierar baserat på kön, etnicitet, klass med mera. Det får en förståelse för den komplexitet och dynamik som kön bär tillsammans med andra bakgrundskategorier och ger en mer verklighetsförankrad bild av varför vissa väljer att inte delta. Risken med ett ensidigt fokus på kön blir att en åtskillnad görs, där offret blir den ”andra” i förhållande till rättsväsendet och att makt reproduceras. Att representera problemen med fler intersektionella perspektiv där målsägandes röst synliggörs kan uppmärksamma brister i förhören och ge mer konkreta förslag till förbättring.⁶⁴ Det är även relevant att lyfta för framtida förbättringar i rättsväsendet eftersom all interaktion med polis kan användas i domstol, där trovärdighet av offret ligger till stor grund för avgörande av beslut från domare.⁶⁵

Brå nämner dock kort därefter att tidigare studier på projekt Karin, som jobbar med att ge våldsutsatta kvinnor ett bättre omhändertagande, visar att kvinnor utsatta av våld i nära relation och kvinnor som invandrat till Sverige, behöver mer stöd från samhället än vad rättsväsendet kan ge. Trots att Brå nämner detta så förklarar min analys ovan varför det är av relevans att också undersöka rättsväsendets stöd och bemötande i utredningar.⁶⁶

⁶² Ibid, s. 73

⁶³ Mattson, *Intersektionalitet i socialt arbete*, s. 194–195

⁶⁴ Mattson, *Intersektionalitet i socialt arbete*, s. 195; Carroll, ”Reinvestigating the Sexual Violence “Justice Gap” in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial”, s. 58

⁶⁵ Caitlin.P Carroll “Accessing Rights and Mitigating Revictimization: The Role of the Victim’s Legal Counsel in the Swedish Criminal Justice System”. *Violence against women*. Vol. 28, nr. 1, 2022, 255–276. Doi: [10.1177/107780122098834](https://doi.org/10.1177/107780122098834), s. 262, 263

⁶⁶ Brå, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 75

5.3. Hantering av våldtäktsfall i domstol

Undersökning av domstolarnas arbete med våldtäktsfall har Brås rapport sammanfattat med att bedömning av trovärdighet hos målsägande varierar i fallen och om fallen behandlats lika är osäkert att säga. Brås övergripande bild är att det finns enstaka friande domar med orimligt höga beviskrav men att det annars är begripliga fall med rimliga argument.⁶⁷ Här representeras problemet som att det höga kravet på bevis är orsaken, vilket riktar fokuset bort från hur domstolen arbetar och beslutar. Problem som inte lyfts är den grund som argumentationerna i domstolen bygger på, som bland annat är tolkning och bedömning av målsägandes trovärdighet. Brå ger några exempel på fall som de menar kan ifrågasättas men de gör ingen vidare analys av hur myter och föreställningar kring våldtäkt och kvinnor påverkar domstolens bedömning.⁶⁸ Brås analys av domstolens arbete har gjorts genom att undersöka beviskraven för att döma våldtäkt. De delar in fällande respektive friande domar av våldtäktsmål i tre olika kategorier beroende på bevisningens styrka. Kategorierna är rangordnade från nivå 1: stark bevisning med vittnen, medgivande eller teknisk bevisning, nivå 2: vittnen eller skriftlig bevisning som DNA-prover eller rättsintyg men inte lika uppenbart stöd, till nivå 3: svagare bevisning med endast vittnen som stöd för målsägandes utsaga.⁶⁹ Rapporten tar upp ett exempel på våldtäktsfall med starka bevis som faller under nivå 2 och som Brå menar kan ifrågasättas på grund av tingsrättens argument. Målsägande har i detta våldtäktsfall fått flertal skador som finns dokumenterade i rättsintyget, dock anges det att en av skadorna kan ha uppstått på annat sätt än genom våldtäkt. Tingsrätten väljer att basera sitt beslut på att det inte går att utesluta att alla skador har uppstått med samtycke från målsägande.⁷⁰

För att tydliggöra relevansen av att analysera beslut och argument och hur maktrelaterade faktorer spelar in så kommer min analys nedan presentera ett ytterligare exempel där domstolsbeslut grundats på argument som kan ifrågasättas. Våldtäktsmålet skedde efter att lagen kring sexualbrott ändrades 2018 men trots det så återfanns grundlösa argument till den friande domen. Domstolsfallet kallas för ”snippadomen” där en man friades från våldtäkt mot barn i hovrätten trots tillräckliga bevis, målsägandes berättelse ansågs som trovärdig och att den åtalade hade dömts i

⁶⁷ Ibid, s.89

⁶⁸ Ibid, s. 89, 93–96

⁶⁹ Ibid, s. 90–91

⁷⁰ Ibid, s. 93

tingsrätten. Den friande domen baserades på argumentet att hovrätten inte visste vad ordet snippa betydde, vilket användes av målsägande i hennes utsaga.⁷¹ Att sådana argument har fått ligga till grund för en friande dom visar på, trots att den nya lagen som ska vidga definitionen av sexualbrott och skydda offer, att fallet hade uppnådda bevis samt att det var ett barns ordförråd, att det är andra faktorer som ligger bakom.

När problemet framställs vara bristande bevisning skapas intrycket av att svårigheten att döma i dessa fall enbart beror på bevisbrist och att domstolen utgår från det i sina beslut. Det inkluderas inga vidare perspektiv och faktorer som kan påverka domstolens bedömning som hur lagen är påverkad av kulturella berättelser, machoideal och att domstolen också är påverkad av dessa. När det inte uppmärksammas blir det svårt att förstå att bristen i att garantera fler fällande domar även beror på misslyckandet att ta itu med faktorerna som påverkar lagarna. Om i stället attityder och maktrelationer skulle representeras som ett problem hade rapporten även kunnat ligga till grund för förändring och förbättring av reformer och lagar kring sexualbrott. Detta hade ökat förståelsen för hur komplexa faktorer samverkar med varandra, som att sexualitet i samband med kön trycker på och förstärker uppfattningar och normer om kvinnor som skapar våldtäktsmyter. Det kan ge en mer fullständig bild av att det finns samband mellan attityder, machoideal och hur rättvisan för kvinnliga offer präglas.⁷²

5.4. Ett saknat intersektionellt perspektiv på målsägande

Mot slutet av rapporten undersöker Brå huruvida de misstänkta har behandlats på ett likvärdigt sätt. Rapporten jämför misstänkta med svensk/utländsk bakgrund och med/utan gymnasieexamen. Brå gör en undersökning av dessa i kombination med varandra, vilket är ett intersektionellt perspektiv.⁷³ Rapporten kommer fram till att det finns skillnader i rättsliga beslut mellan grupperna och att dessa kan förklaras av skillnader i anmälningens karaktär och bevisstyrka. Dock är det svårare att förklara resultatet som visar att antalet utredningsinsatser för misstänkta med utländsk

⁷¹ Eva Bloch och Petra Lundh. ”Överklagande av en hovrättsdom – våldtäkt mot barn”. AMR-1685-23. Åklagarmyndigheten. 2023-03-20. <https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/verksamheten-i-hogsta-domstolen/overklaganden/amr-1685-23-overklagande-valdtakt-mot-barn.docx.pdf> (Hämtad 2023-12-31)

⁷² Liz Kelly; Jo Lovette och Linda Regan. *A gap or a chasm? Attrition in reported rape cases*. Great Britain: Home Office, 2005. <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20110218135832/rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdf/s05/hors293.pdf>, s.76-77; Lykke, *Feminist Studies: A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*, s. 27

⁷³ Brå, *Våldtäkt från anmälan till dom*, s. 104, 117

bakgrund görs mer utförligt jämfört med misstänkta med svensk bakgrund, menar Brå. Vidare betonar rapporten att samtliga förklaringar bygger på ett relativt begränsat material och rapporten skulle med ett större material kunnat undersöka skillnader i behandlingar av att misstänkta. Brå nämner att det inte funnits utrymme för att göra en liknande analys av målsägande men att det är en viktig fråga.⁷⁴ Ett intersektionellt perspektiv på misstänkta är relevant för att få in en mer komplex analys för att upptäcka om det finns diskriminering i rättsväsendets behandling. Att inte ge utrymme för en sådan analys av målsägande ger dock en ensidig och enklare, icke fullständig bild av hur rättsväsendet behandlar offer. Problemen som representeras är endast de i behandlingen av misstänkta och brister i rättsväsendets bemötande av offer osynliggörs. Genom att identifiera huruvida rättsliga beslut varierar på grund av en samverkan av olika kategorier som kön, etnicitet, klass eller sexualitet, kan förståelsen öka för vilka behov och hjälp som offer behöver. Detta eftersom det tas hänsyn till perspektiven hos dem som inte vill anmäla eller möter hinder i utredningsprocessen.⁷⁵ Att inkludera påverkan av etnicitet, klass och sexualitet i samband med kön hade även synliggjort och problematiserat maktstrukturer. Det skulle resultera i att rapporten är mer omfattande och representerar fler aspekter av problemen i rättsväsendet vilket hade ökat medvetandet för den tydliga gräns som finns inom gruppen kvinnor och andra grupper.⁷⁶

⁷⁴ Ibid, s. 107, 118–119

⁷⁵ Carroll, "Reinvestigating the Sexual Violence "Justice Gap" in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial", s. 58

⁷⁶ Mattson, *Intersektionalitet i socialt arbete*, s. 195–196

6. Resultat och diskussion

6.1. Resultat

I denna undersökning har betydande delar i Brås rapport identifierats, plockats ut och analyserats med ett feministiskt intersektionellt perspektiv. I följande avsnitt presenteras resultaten som arbetet kommit fram till med hjälp av metoden WPR och Mattssons teori om intersektionalitet.

Analysen finner att Brå beskriver problemen med fokus på målsägandens anmälningar, deltagande och huruvida om fallet når upp till beviskraven. Det lyfts även att det finns potential till bättre utredningsarbete hos polis och åklagare men att det inte har en vidare effekt på fällande domar. Min undersökning visar att rapporten diskuterar hur anmälningarnas karaktär påverkar utredning men att det saknas aspekter av hur rättsväsendets hantering kan påverkas av faktorer som kön, etnicitet, klass eller sexualitet som samverkar med varandra. Problemen som osynliggörs är hur målsägandes bakgrund kan spela roll i rättsväsendes bemötande och behandling samt myter och stereotyper kring ”verklig våldtäkt”. Konsekvenser blir att förslag till förbättringar inte inkluderar hur föreställningar kan reduceras. Problemen som representeras i rapporten faller ofta tillbaka till faktorer kring målsägande, som hur snabbt hon har anmält eller hennes deltagande. Analysen visar att rapporten tar upp vissa brister i utredningsprocessen, som att förhören kan struktureras bättre, men inkluderar eller lyfter inte perspektiv från målsägandens upplevelse av dem utan endast från dokumenten skrivna av rättsväsendet. Följden blir att representationen av problemen inte motsvarar en fullständig bild eller hur maktrelationer spelar en betydande roll. När domstolens roll undersöks, presenterar Brå problemet att vara höga beviskrav och att domstolen endast följer lagen. Brå väljer exempel och undersöker beviskraven i friande domar. Dock saknas det vidare diskussioner och analyser kring domstolens argument, i synnerhet om det finns maktstrukturer eller machoideal som ligger bakom. Med hjälp av ett domstolsexempel från 2022 som jämfördes med ett exempel från Brås rapport påvisar analysen att trots den nya samtyckeslagen så finns attityder och machoideal hos domstolen. Min analys klargör att dessa tystnadsproblem kan synliggöras genom att rapporter, såsom Brås, representerar problemen kring domstolsbeslut utifrån ett bredare och djupare perspektiv där kulturella normer och attityder tas i beaktande. Sammanfattningsvis

visar resultaten att Brås rapport konstruerar våldtäktsfallen som att problemet ligger i hur anmälan eller fallet ser ut att vara, om den är tillräcklig för beviskraven eller definitionen enligt lagen för att dömas.

6.2. Diskussion

Det centrala i min analys har varit att fokusera på det sätt som Brås rapport lyfter problemen med rättsväsendets hantering av våldtäktsfall. Tidigare forskning undersöker rättsväsendets bemötande och är mer centrerad till vad som behövs för att skydda offret och garantera rättvisa, samt hur verklighetsförankrade diskussioner och rapportering om våldtäktsfall är i media. Min analys fokuserar i stället på hur våldtäktsfall konstrueras som problem och vilka konsekvenser detta medför. Jag undersöker en rapport som är avsedd att granska utredningsprocesser samt vara underlag för förbättring inom rättsväsendet, vilket betonar dess relevans. Genom att nyansera perspektiven och fånga fler komplicerade faktorer kan min analys fungera som vägledning när liknande rapporter om rättsväsendet både av Brå och andra myndigheter, görs i framtiden. Resultatet av min analys kan inspirera och uppmana kommande forskning att på samma sätt undersöka liknande rapporter. Med den feministiska intersektionella teorin som utgångspunkt skiljer sig även min analys från tidigare forskning genom att ha intersektionalitet som en central del, vilket de andra studierna saknar.

Min studie innehåller en djupare analys av en primärkälla men hade kunnat utvecklas genom att inkludera och jämföra den med andra rapporter som gjordes efter den nya samtyckeslagen. Detta för att bredda diskussionen och förståelsen för hur makt, normer, stereotyper och hierarkiska ordningar av grupper förändrats och påverkar synsättet på problem i samhället. Det feministiska intersektionella perspektivet har öppnat upp intressanta frågor för hur problem kring jämställdhetsfrågor framställs och uppmärksammas men det hade kunnat utveckla och bredda sig genom att inkludera fler kategorier än de som omfattas av Mattssons teori. På så sätt undviker man att begränsa aspekterna av osynliggjorda problem. Avslutningsvis har det varit en spännande och givande analys som har gett mig nya synsätt på hur rapporter kan undersökas.

7. Referenser

Andersson, Per. "Kanske dags att tala om ras igen". *SVT nyheter*. 2021-07-26.

<https://www.svt.se/kultur/dn-s-granskning-fornyar-debatten-om-rasbegreppet>

(Hämtad 2023-12-20)

Bacchi, Carrol. *Women, policy, and politics: The construction of policy problems*. Oxford: Oxford university press, 1999

Bloch, Eva och Lundh, Petra. "Överklagande av en hovrättsdom – våldtäkt mot barn". AMR-1685-23. *Åklagarmyndigheten*. 2023-03-20.

<https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/verksamheten-i-hogsta-domstolen/overklaganden/amr-1685-23-overklagande-valdtakt-mot-barn.docx.pdf>

(Hämtad 2023-12-31)

Brottsbalken (1967:700) Kap. 6. 1§ *Sexualbrott*

Brottsoffermyndigheten. "Olika sexualbrott". *Brottsoffermyndigheten*.

<https://www.frivilligtsex.se/om-lagen/olika-sexualbrott/> (Hämtad 2024-01-04)

Brå. "Om brottsförebyggande rådet" *Brottsförebyggande rådet*. 2023. <https://bra.se/om-bra.html> (Hämtad 2023-12-05)

Brå. "Våldtäkt och sexualbrott". *Brottsförebyggande rådet*. 2023.

<https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>

(Hämtad 2023-11-20)

Carroll, Caitlin P. "Accessing Rights and Mitigating Revictimization: The Role of the Victim's Legal Counsel in the Swedish Criminal Justice System". *Violence against women*. Vol. 28, nr. 1, 2022, 255–276. Doi: [10.1177/107780122098834](https://doi.org/10.1177/107780122098834)

Carroll, Caitlin P. "Caitlin P. Carroll". *Caitlin P. Carroll*.

<https://caitlinpcarrollcom.wordpress.com/> (Hämtad 2023-11-23)

Carroll, Caitlin P. *In a Feminist State? Sexual Violence and Gender Equality in Sweden*. Diss., The University of Texas at Austin, 2022

Carroll, Caitlin P. "Reinvestigating the Sexual Violence "Justice Gap" in the Swedish Criminal Justice System: Victim-Centered Alternatives to the Criminal Trial". *Feminist Criminology*. Vol 18, nr.1, 2022: 45-64. doi: 10.1177/15570851221077673

Carroll, Caitlin P. "The 'lottery' of rape reporting: Secondary victimization and Swedish criminal justice professionals". *Nordic Journal of Criminology*. Vol. 22, nr. 1, 2021: 23-41. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2021.1900516>

Holmberg, Stina och Lewenhagen, Lars. *Den nya samtyckeslagen i praktiken*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2020.
https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306522c/1614334749612/2020_6_Den_nya_samtyckeslagen_i_praktiken.pdf (Hämtad 2024-01-04),

Holmberg, Stina och Lewenhagen, Lars. *Väldtäkt från anmälan till dom*. Stockholm: Brottsförebyggandet rådet, 2019.
https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e18f68/1615395291012/2019_9_Valdtakt_fran_anmalan_till_dom.pdf (Hämtad 2023-11-19)

Kelly, Liz; Lovett, Jo och Regan, Linda. *A gap or a chasm? Attrition in reported rape cases*. Great Britain: Home Office, 2005.
<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20110218135832/rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors293.pdf> (Hämtad 2023-11-19)

Lonsway, Kimberly A. och Archambault Joanne. "The 'Justice Gap' for Sexual Assault Cases: Future Directions for Research and Reforms". *Violence against women*. Vol. 18, nr. 2, 2012: 145-168

Lykke, Nina. *Feminist Studies: A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2010

Maiorano, Nicole; Travers, Áine och Vallières Frédérique. "The Relationship Between Rape Myths, Revictimization by Law Enforcement, and Well-being for Victims of Sexual assaults". *Violence against women*. Vol. 29, nr. 14, 2023: 2873-2890

Mattsson, Tina. *Intersektionalitet i socialt arbete: Teori, reflektion och praxis*. 2. upplag. Malmö: Gleerups utbildning AB, 2015

Nationellt centrum för kvinnofrid. "Sexualbrottslagstiftningen". *Uppsala universitet*. 2023-11-23. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/sexualbrottslagstiftningen/> (Hämtad 2024-01-02)

Polismyndigheten. "Sexualbrott – lagar och fakta". *Polisen*. 2021. <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/sexualbrott/> (Hämtad 2024-01-04)

Proposition. 2017/18: 177. *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet*

Richards, David L och Haglund Jillienne. "Exploring the Consequences of the Normative Gap in Legal Protections Addressing Violence". I *The legal protection of women from violence: The normative gaps in international law*. Rashida Manjoo och Jackie Jones. (red). Boca Raton, FL: Routledge, 2018.

Sage Journals. "Feminist criminology". *Sage publications*. <https://journals.sagepub.com/home/FCX> (Hämtad 2023-11-23)

Sage Journals. "Violence against women". *Sage publications*. <https://journals.sagepub.com/home/VAW> Hämtad 2023-11-23)

Traianou, Anna. "The Centrality of ethics in Qualitative Practice". I *The oxford handbook of qualitative research*. 2. uppl. Patricia Leavy (red.), 86-110. Oxford: Oxford university press, 2020.

Törnqvist, Nina. *Att göra rätt: En studie om professionell respektabilitet, emotioner och narrativa linjer bland relationsvåldspecialiserade åklagare*. Diss., Stockholmsuniversitet, 2017.